

Kentsel Bellek Unsurları Olarak Görsel İletişim Öğeleri¹

Visual Communication Elements As A Material Of Urban Memory

Cihangir Eker² , Özgür Aktaş³

öz

Kentler, toplumsal yaşamın sürdürüldüğü büyük ve kolektif yaşam alanlarıdır. Tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış bir mekan olan kent (Arslanoğlu, 2000, s. 13), toplumların bir arada yaşama gereksinimleri sonucu ortaya çıkmakta ve bu doğrultuda şekillenmektedir. Kentsel yaşamın sürdürülebilmesi adına kentte oluşturulan her türlü yapı, kentin bir parçası olarak mekana eklenmektedir. Mimari yapılar, peyzaj düzenlemeleri, yollar, meydanlar, parklar ve anıtlar gibi pek çok kentsel öğenin bir aradallığıyla kentin kendisi oluşmakta, ayrıca bu yapıların bir aradallığı da kentsel bir belleğin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu doğrultuda kent belleğini; kentlilerin belleğinde kente dair yer edinmiş görüntüler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Mimari ve çevresel düzenlemelerin yanında; kentliler tarafından oluşturulan ve kent mekanında sürekli olarak deneyimlenen tabela, yönlendirme ve bilgilendirme levhaları, giydirilmiş ulaşım araçları ve mekansal grafik düzenlemeleri gibi görsel iletişim öğeleri de, kent belleğini oluşturan önemli unsurlar olarak karşımıza çıkar.

Kent belleğine dahil olan görsel iletişim öğelerinin belirlenerek bu öğelerin doğru, anlaşılabilir ve bütünsel bir dille tasarlanmasının önemini vurgulamanın, kentli tarafından sahiplenilen ve kolay imgelelenebilen kentlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla araştırmanın amacı, kentsel belleği oluşturan unsurlardan olan görsel iletişim öğelerinin kent belleği içindeki yerinin vurgulanmasıdır. Araştırma literatür taramasına dayalı betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın kentteki gündelik yaşamı kolaylaştıran görsel iletişim öğelerinin, kent belleğini oluşturan unsurlar arasındaki konumunun ve öneminin anlaşılabilmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Belleği, Görsel İletişim, Grafik Tasarım.

ABSTRACT

Cities are large and collective living spaces where social life is pursued. The city, which is a place where non-agricultural production is made, control functions are gathered and reach certain levels of size, heterogeneity, and integration (Arslanoğlu, 2000, s. 13), emerges as a result of the need for societies to live together and shapes in this direction. All kinds of structures created in the city in order to maintain urban life are added to the city as part of the place. The city itself is formed by the combination of many urban elements such as architectural structures, landscaping, roads, squares, parks, and monuments, and the combination of these structures also paves the way for an urban memory. In this direction, it is possible to define urban memory as a group of images about the city that is in the citizen's mind. Besides the architectural and environmental regulations; visual communication elements such as signage, guidance, and information signs, wrapped transportation vehicles, and spatial graphic arrangements, which are created by the citizens of the city and constantly experienced in the city space, are also important elements that make up the urban memory.

It is foreseen that emphasizing the importance of designing the visual communication elements of the urban memory in the correct, understandable, and holistic way will contribute to the emergence of the cities that are owned by its citizens and easily imaginable.

¹ Bu çalışma, "Kent imgesinin kentsel bellekteki sürdürülebilirliği açısından illüstrasyon: Adana üzerine bir uygulama" adlı sanatta yeterlik tezinden üretilmiştir.

² **Corresponding Author:** Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Öğretmenliği, cihangireker01@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5191-8469

³ **Author:** Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Öğretmenliği, ozguraktas77@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5627-0363

Therefore, the research aims to emphasize the position of the visual communication elements which constitute the urban memory, within the memory of the city. The research is a descriptive study based on the literature review. It is thought that the study will be important in terms of understanding the position and importance of the visual communication elements that facilitate daily life in the city, among the elements that make up the memory of the city.

Keywords: Urban Memory, Visual Communication, Graphic Design.

GİRİŞ:

Kentler, tıpkı içinde yaşayan insanlar gibi canlı olan; doğan, büyüyen, gelişen ve değişen yapılardır. Sosyal bir varlık olan insanın bir arada yaşama arzusu sonucu ortaya çıkmış olan kentlerde, insanlar ortak amaçlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda bir araya gelerek kent toplumunu oluştururlar. Bireyle birlikte ortaya çıkan bu toplumun da kent mekanındaki yaşamsal ihtiyaçları çeşitlenir ve bu ihtiyaçların giderilmesi için kent durmadan büyür ve yeniden şekillenir. Bu açıdan bakıldığında kenti "nüfusun, üretim araçlarının, konutların ve öteki yapıların, teknik altyapı sistemlerinin, eğitim-kültür-sanat-yönetim örgütlerinin yoğunlaştığı yerleşme merkezleri" (Topal, 2004, s. 285) olarak tanımlamak mümkündür. Bir başka tanıma göre ise kent, "yaşamlarını tarım dışı faaliyetler etrafında örgütlenmiş insanların yoğunlaştığı mekan" (Weeks, 2010) olarak betimlenmektedir. Bu tanım tarımsal faaliyetler etrafında yoğunlaşan insaan gruplarını kent tanımının dışında bırakmakta, bunun haricindeki sanayi, turizm, yönetim gibi pek çok faaliyet sebebiyle bir arada bulunan insan topluluklarının yaşadığı mekanı kent olarak nitelendirmektedir. Ayrıca spor, kültür ve sanat faaliyetlerinin de bu tanım çatısı altında önemli unsurlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunlar, kent sakinleri için önemli yaşamsal faaliyetlerdir.

Kent sakinleri, yaşamsal faaliyetlerini karşılamak adına kent mekanında pek çok deneyim gerçekleştirirler, aynı zamanda doğdukları, okula gittikleri, sokaklarında oynadıkları, dolaştıkları, çalıştıkları kentin mekanıyla zamanla bir bağ geliştirmeye de başlarlar. Bütün bu deneyimlerle birlikte deneyimlerin gerçekleşmiş olduğu kent mekanları da bireylerin bağ kurduğu yerlere dönüşürler ve bireylerin belleğinde söz konusu deneyimlerle birlikte yer edinmeye başlarlar. Kentlinin belleğinde yer edinmiş olan kentle ilişkili her türlü yapı, kent belleği adı verilen bellek biçiminin ortaya çıkmasına katkıda bulunur. Kentsel yaşam faaliyetlerinin ve ortak deneyimlerin gerçekleştiği mekanda bulunan mimari yapılar, peyzaj, coğrafi unsurlar, görsel tasarım elemanları, caddeler, meydanlar; kısacası kent mekanındaki tüm fiziki oluşumlar, kent belleğinde yerini alarak kentin kimliğini ve imgesini oluşturur.

Kent belleğini oluşturan yapıların pek çoğu birer tasarım ürünü olarak var olmaktadır. Mimari yapılar, peyzaj düzenlemeleri, kent mobilyaları, ulaşım araçları ve yollar, bir tasarım sürecinin sonucu olarak kent mekanını, dolayısıyla kent belleğini şekillendirirler ve kentsel bellek unsuru olma niteliği taşırlar. Bireyin kent mekanındaki yaşamsal pratiklerinin çoğunda ona yol gösteren, bilgi veren, kentsel unsurları algılamasını sağlayan; kısacası kent mekanıyla iletişim kurmasını sağlayan görsel iletişim ürünlerinin de, bahsedilen bellek unsurları arasında bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Söz konusu görsel iletişim unsurlarının kentsel bellek öğeleri olarak tanımlanması, olumlu yönde imgelenebilir bir kent belleğinden bahsedebilmek noktasında önem taşımaktadır. Bunun yanında bu tanımlamanın, kent mekanındaki çeşitli görsel sorunların çözülmesi noktasında faydalı bir hareket noktası da olabileceği düşünülmektedir.

1. Yöntem

Araştırmada, kentsel mekanda yoğun olarak karşılaşılan ve mekandaki önemli bir ihtiyacı karşılayan görsel iletişim öğelerinin, kentsel bellek için nasıl bir önem arz ettiği konusu problem edinilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın amacının, kent mekanında yer alan yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları ile tabelalar gibi görsel iletişim öğelerinin, kent belleği için öneminin vurgulanması ve irdelenmesi olduğu söylenilebilir.

Yapılan araştırma, açıklayıcı durum çalışması yaklaşımına dayalı nitel araştırmadır. Açıklayıcı/yorumlayıcı durum çalışmaları betimseldir ve bu çalışmalarda bir durumun hakkında bilgi vermek amacıyla bir ya da iki durum kullanılmaktadır (Davey'den akt. Aytaçlı, 2012, s. 3). Araştırmada, konuyu tartışabilmek ve kavramsal bir çerçeve oluşturabilmek için döküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. "Döküman analizi, hem basılı hem de elektronik materyalleri gözden geçirmek veya değerlendirmek için kullanılan sistematik bir prosedürdür" (Bowen, 2009, s. 27). Bu prosedür bağlamında elektronik ve basılı kitaplar, makaleler, tezler ve dergilerden yararlanılmıştır.

2. Kent Belleğinin Tasarım Unsurları

Kentlerdeki toplumsal ihtiyaçları karşılamak üzere mekanda yapılandırılan her kentsel öge, kentte bırakılan bir iz olarak kentin parçası haline gelir ve aynı zamanla kent belleğinin de oluşmasında pay sahibi olur. Bireylerin kent mekanında yaşadıkları bütün deneyimler, bireylerin belleklerinde kendilerine bir yer edinir. Belleğe ilişkin yapılmış olan "özgün olaylar, olgu ve nesnelere, imge ve fikirler ortada olmadığı zaman, onlarla ilgili bilişi ya da bilgileri zihinde korumaktan meydana gelen fonksiyon" (Cevizcioğlu'ndan akt. Öymen Özak, 2008, s. 11) tanımından hareketle; kentte yaşanan deneyimlerle birlikte kentin mekanının ve bu mekanı oluşturan mekansal öğelerin de, bireyin belleğinde bir yer edindiğini söylemek mümkündür. Bu mekansal öğelerin imgelerinin bellekteki bir aradalığıyla, bireyin belleğinde kente dair bir imge bütünü meydana gelir. Ancak kente dair bir bellekten bahsedebilmek için yalnızca bireysel değil, toplumsal bellekten de söz etmek gerekir.

Maurice Halbwachs, "Kolektif Bellek" adlı çalışmasında belleği bireysel ve toplumsal bellek olarak ayrı ayrı ele alır (2018). Ancak Halbwachs, bu iki bellek türünün birbirinden ayrı olmadığını, sosyalizasyon süreciyle meydana geldiğini ve birbirini destekler nitelikte olduğunu söyler. Bireysel olarak sahip olduğumuz anıların kaynağının içinde yaşadığımız toplum olduğunu, yalnızken bile içine dahil olduğumuz toplumun ve mekanın bir parçasıymış gibi davrandığımızı, belleğimizin de mekanda gerçekleşen sosyal süreçler içerisinde oluştuğunu ifade eder. Toplumsal, yani kolektif bellek, içinde bireysel bellekte biriktirilenleri de barındırmaktadır ve bireysel belleği, içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevreden bağımsız olarak tanımlamak olanaklı değildir (Halbwachs'dan akt. Ünlü, 2017, s. 79).

Kentsel bir bellek için, kent sakinlerinin kente dair kolektif bir hatıralar bütününe sahip olmaları gerekmektedir.

Belleğin toplumsal bir olgu olması ve bir çeşit kolektif eylemselliğe dayanarak kurulması onu; toplumdaki bireyler arasındaki iletişime ve buna dayalı yaşatılan ortak kültüre bağlı kılar. Bu noktada, bu iletişimin kurulduğu mekânlar, belleğin kurulması için bir tür aracılık yaparken, yaşanan an belleğe alındığında resmedilen imgede yer alır (Al, 2011, s. 30).

Kent mekanındaki etkileşimlerin bireylerin belleğinde mekanın imgesiyle birlikte kolektif olarak kodlanması, mekana dair ortak bir hafızaya işaret eder. Bu doğrultuda kent belleğini, "yerel bazda bir sosyal bağlantı ve zemin içerisinde, bir nevi süreklilik, devamlılığı sağlayan, herkesin sahiplenebileceği, toplumsal bir imge, temsil, tahayyül" olarak (Perouse'dan akt. Aktin, 2017, s. 25) tanımlamak mümkündür.

Görsel 1. Ankara Tren Gari. (http-1)

Kentsel belleğin oluşumunda toplumsal deneyimler kadar, kent mekanının kendisinin de büyük payı vardır. Bu mekanı oluşturan yapıların başında ise mimari yapılar gelmektedir. "Kenti oluşturan mimariler, mekanları üzerinden üretilen sosyal ilişkilerle kent belleğine dahil olmakta, bu iletişim kentin tarihi içinde akarak zamanla onu biçimlendirmekte, tekrar meydana getirmektedir" (Çağlar, 2018, s. 12). Birer tasarım ürünü olarak mimari yapılar, kentsel deneyimlerimizin çoğunun gerçekleştiği mekanlar olarak öne çıkarlar. Yönetim, eğitim, ulaşım, sağlık, ticaret, barınma gibi pek çok ihtiyaç; okul, hastane, metro istasyonu, belediye binası, üniversite, alışveriş merkezi ve konut gibi pek çok mimari yapı vasıtasıyla karşılandığından, bu yapılar söz konusu deneyimler dolayısıyla kentin ve kentsel belleğin önemli bir parçasını oluştururlar. Gamal Abdelmonem ve Selim, mimarinin sosyo-mekansal ilişkileri somutlaştıran ve farklı kuşaklar arasındaki deneyimlere aracılık eden zamanlararası bir iletişim aracı olarak geçmişe dair deneyimleri bugüne taşıyan ve gelecek nesillere rehberlik etmeye yardımcı olan bir süreklilik ajanı olarak çalıştığını söyler (2012, 185). Bu özelliği yanında mimari yapıların inşa edildiği dönemin sosyo-ekonomik, kültürel ve sanatsal niteliklerini de üzerinde taşıyor olması da, bu yapıları kent için önemli kılmakta ve onları birer miras yapı mertebesine yükseltebilmektedir (Acar Ata ve Başar, 2021, 90).

Ankara kentinde bulunan ve 1937 yılında yapımı tamamlanan Ankara Gari binası (Görsel 1), Ankara'nın kentsel belleğinde yer edinmiş olan önemli bir bina olarak sayılabilir. Binada Mustafa Kemal Atatürk'ün konutunun ve vagonunun bulunması, kent için uzun süre önemli bir sosyal merkez olarak hizmet vermiş olması, 10 Ekim Katliamı olarak da anılan ve 95 kişinin ölümüne sebep olan terör saldırısının bu yapının önünde gerçekleşmiş olması gibi pek çok sebepten dolayı, bu mimari yapı Ankara kentinin belleği için önemli bir yere sahiptir. Yapı, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin mimari ideallerini taşıyan bir tasarıma sahip olması açısından da kent ve kent belleği için ayrıca bir önem de taşımaktadır (Cihangiroğlu, 2019). Bu açıdan bakıldığında, mimari yapıların sahip oldukları tasarımsal niteliklerin ve üslubunun da, kent belleğindeki kentsel imgeyi şekillendirdiği ve belirlediği söylenebilir.

Görsel 2. Taksim'e 2020 yılında yerleştirilen Kavuşma Durağı. (http-2)

Mimari yapılarla birlikte, kentsel mekanın şekillenmesinde önemli bir yere sahip diğer bir unsur olan kent mobilyaları da, birer tasarım ögesi olarak kentsel belleğin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Kamusal mekandaki önemli unsurlardan olan bu mobilyalar, kent mekanındaki aydınlanma, temizlik, dinlenme, ayrıştırma, işaretleme gibi pek çok ihtiyacının karşılanmasında kentlilere yardımcı olur. Kent mobilyaları sadece işlevsel sebeplerden değil, aynı zamanda kentsel alanları tamamlayan ve tanımlayan görsel amaçlı mekansal öğeler olarak da kıymetlidirler (Aksu, 2012, s. 377). Bu yüzden kent mobilyası olarak sayılabilecek olan aydınlatma öğeleri, banklar, duraklar, kaldırım babaları, çöp kutuları gibi kentsel elemanların konumu ve tasarımı, şehir yaşamını kolaylaştırdığı gibi kentsel belleği de şekillendirebilmektedir. 2020 yılının Şubat ayı içerisinde İstanbul'un Taksim Meydanı'na yerleştirilen "Kavuşma Durağı" (Görsel 2), bu noktada önemli bir örnek oluşturmaktadır. 15 Şubat 2020 tarihinde açılışı gerçekleştirilen yapı; üst tarafı basamaklar halinde oturma alanlarından, alt tarafı ise sergileme alanlarından oluşan bir yapı olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından şehrin büyük meydanlarına kimlik vermek ve yeni bir kültürel - sanatsal alan açmak (<https://www.artfulliving.com.tr/gundem/taksim-meydanina-kavusma-duragi-i-20555>) amaçlarıyla tasarlanmıştır. Ancak strüktür, birkaç gün sonra İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'nun almış olduğu bir kararla (<http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/taksim-meydanindaki-kavusma-duragina-kaldirilma-karari-1721408>) geri kaldırılmıştır. Kısa süreli ömrüne rağmen gerek tasarımı, gerek kentli tarafından gösterilen ilgi, gerekse tamamlanır tamamlanmaz geri kaldırılmasına yönelik çıkan karar gibi sebeplerden dolayı Kavuşma Durağı'nın, kent mobilyalarının kentsel mekan ve bellek dahilinde önemli birer unsur olabileceğini gösteren bir örnek olduğu söylenebilir.

Görsel 3. İstanbul Şehir Hatları'na ait bir yolcu vapuru. (http-3)

Kentlinin belleğinde kente dair bir öge olarak yer edinen mimari yapılar ve kent mobilyalarının yanında, kentin hareketli unsurları olarak toplu taşıma araçlarının da, kent belleğinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Kent mekanında sürekli dolaşımda olan metro, tramvay, otobüs, vapur gibi toplu ulaşım araçları, gün boyu kentlinin kullandığı ve şehirde karşılaştığı önemli bir kentsel öge olarak karşımıza çıkar. Tasarımlarıyla, renk ve desenleriyle birlikte bu araçlar, kentin kimliğini yansıtmakta ve kent imgesinin bir parçası olmakta; dolayısıyla kentin belleğindeki unsurlardan birisi haline gelebilmektedir.

İstanbul boğazında 1851 yılından beri hizmet vermekte olan (<https://www.sehirhatlari.istanbul/tr/kurumsal/hakkimizda-215>) Şehir Hatları vapurları, kentin belleğinde yer edinmiş olan bir ulaşım unsuru olarak görülebilir. İstanbul kentinde deniz yoluyla bir yakadan diğerine geçişlerin sağlandığı bu vapurlar, kentlinin ortak hafızasında ayrı bir yere ve anlama sahiptir. Belirli bir 'nesne' ya da 'davranış'a aynı anlamın yüklenmesi, bunun 'geçmiş' ile bağının kurulması ve tekrar hatırlanma figürü olarak ortaya konulması topluluğun bir arada kalmasını sağlayan ortak kolektif bir belleğin de meydana gelmesini sağlamaktadır (Keskin, 2014, s. 29). Söz konusu vapurların (Görsel 3) uzun süredir kente hizmet ediyor olması, kentlinin bu vapurlarla ilgili deneyimlerinin olması, ayrıca bu vapurların görüntüleri ve tasarımları itibarıyla kente dair bir imge haline dönüşmüş olması dolayısıyla şehir hatları vapurları, kentin belleğinde yerini almış bir tasarım unsuruna dönüşmüştür.

Kent mekanında geçirdiğimiz zaman süresince mekanla karşılıklı olarak iletişim kurmamızı olanaklı hale getiren, bizimle görsel olarak "konuşan"; aradığımız yeri veya şeyi bulmamızı sağlayan, mekan hakkında bilgiler taşıyan pek çok kentsel elemanın, aynı zamanda kentin bellek unsurları haline dönüşebildiğini söylemek mümkündür. Zamanla kent mekanının kalıcı öğeleri haline gelebilme özellikleriyle kentte yer alan görsel iletişim öğeleri, tıpkı mimari yapılar, kent mobilyaları ve ulaşım araçları gibi; gerek görüntüleri, gerek kalıcı olabilme özellikleri, gerekse kentte pek çok noktada kentliyle iletişim kuran yapılar olmaları sebebiyle, kent mekanında yer alan önemli tasarım unsurları olarak kent belleğinin önemli bir parçası haline gelebilmektedir.

3. Kentsel Bellek Unsurları Olarak Görsel İletişim Öğeleri

Kent sakinlerinin kentsel mekanda dolaşım halindeyken mekanla iletişim kurma gereksinimleri vardır. Nereye gideceklerini, nerede olduklarını, buldukları yerin özelliklerini ve niteliklerini, mekan içindeki ihtiyaçlarını nasıl gidereceklerini, ancak kent mekanıyla iletişim kurarak gerçekleştirebilirler. Bu yüzden kentsel mekanda pek çok iletişim ögesi, bunlar gibi pek çok yaşamsal ihtiyacın giderilmesi adına

mekanda konumlanmaktadır. Görsel olarak bu iletişimin gerçekleşmesi adına kent mekanında karşılaştığımız tasarım unsurlarını, görsel iletişim öğeleri olarak nitelendirmek mümkündür. "Görsel iletişim; resmin yanında resim-fotoğraf, yazı yoğunluklu biçimlendirme olarak resim ve yazıdan oluşmaktadır. Görüntülerden oluşan bilgilerin alışverişidir" (Parlak, 2014, s. 138). İletişim ihtiyacını görsel olarak gidermek adına tasarlanmış olan, söz konusu biçimlendirilmiş-tasarlanmış öğeler; kimi zaman yalnızca yazıdan, kimi zaman piktogramlardan, kimi zaman ise görsel elemanlardan ve/veya bunların yazılar ve piktogramlar ile birlikteliğinden oluşmaktadır.

Kent mekanında konumlandırılmış olan görsel iletişim öğeleri, farklı ihtiyaçlara hitap ettiklerinden dolayı çeşitlilik göstermektedir. Bulunulan konumun bildirildiği, gidilmek istenilen konuma yönlendirmelerin sağlandığı, bulunulan konumla ilgili bilgilerin verildiği ya da bu konumların tanımlarının yapıldığı farklı çeşitlerde görsel iletişim öğeleri, kentsel yaşamın devamlılığı açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu öğeler ayrıca kent mekanında sürekli deneyimlenen ve sürekliliği olabilen öğeler oldukları için, kent ve kent sakinleri için de zaman içinde özel bir yeri olan imgelere dönüşebilmektedir.

Kent mekanında en sık karşılaştığımız görsel iletişim öğelerinin başında, birer bilgilendirme tasarımı ögesi olan yönlendirme tasarımları gelmektedir. "Bilgilendirme tasarımı; bilginin, insanlar tarafından etkin ve verimli olarak kullanılmasına olanak verecek şekilde hazırlanma sanatı ve bilimidir" (Horn, 2009, s. 30). Pek çok uygulama alanı olan bilgilendirme tasarımının, özellikle kent mekanında uygulanan öğelerinden olan yönlendirme tasarımları da, açık ve kapalı alanlarda farklı kültürlerden ve farklı dillerden bireylerin, ulaşmak istedikleri noktayı doğru bir biçimde bulabilmelerini amaçlayan görsel iletişim tasarımı öğeleridir (Koyun, 2015, s. 4). Kent sakinleri yönlendirme tasarımlarıyla gitmek istedikleri yere nasıl ulaşabileceklerini, işaretleme tasarımlarıyla ise o an buldukları noktayı bilebilmektedirler. Bu tasarımlarla sokaklardan otoyollara, ulaşım alanlarından kamusal binalara kadar, kent mekanındaki neredeyse her alanda karşılaşmamız mümkündür.

Görsel 4. İstanbul için tasarlanan görsel bildirişim tabelaları. (<http-4>)

Kent mekanında yönlendirme ve işaretleme üzerine yapılmış olan nitelikli çalışma örneklerinden bir tanesi, Bülent Erkmn ve Aykut Köksal tarafından İstanbul için yapılmış olan İstanbul Kentsel Bildirişim Tasarımı'dır (Görsel 4). Bu tasarımlar; kentteki yönlendirme ve işaretleme ihtiyacını gidermelerinin yanında, İstanbul kenti için birer kimlik, dolayısıyla bellek ögesine dönüşmüş durumdadırlar.

Kentin temel bildirişim öğeleri olan tabelalar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin talebi üzerine, Bülent Erkmen ve Aykut Köksal'ın belirlediği tasarım konseptiyle yeniden biçimlendirildi. Bütünsel bir sistem oluşturmak üzere tüm kent için programlandı ve yer bilgisinden mekansal örgütlenme bilgisine ulaşan okuma çizgisini taşıyacak biçimde yeni bir kapsamlı tanımlandı. (Oral, 2009, s. 47).

Bu tanımlama sonucunda; kendine ait bir tipografiye sahip, yazı boyutu ile sokak ismi-sokak türü-mahalle-ilçe hiyerarşisi kurgulanmış, ayrıca her ilçenin farklı bir renk koduyla tanımlandığı bildirişim tasarımları ortaya çıkmıştır. Kentin açık ve kapalı alanlarında kullanılan grafik tasarım ürünlerindeki tipografinin kentin kültürel ve toplumsal yapısını yansıtabildiği (Soğukkuyu ve Tunç, 2013, s. 189) düşünüldüğünde, iyi ve planlanarak tasarlanmış bir yönlendirme tasarımının kentin imgesinin bir parçasına dönüşmesinin kaçınılmaz olduğu düşünülebilir. İstanbul için yapılan tasarımların kent mekanındaki görsel iletişim problemlerine getirmiş olduğu başarılı çözümler ve tasarım nitelikleri ile, zaman içinde İstanbul kentinin kimlik, dolayısıyla bellek öğeleri haline geldiği de söylenebilir. Başarılı bu tasarım örneklerinin uygulanmasının ardından, zaman içinde diğer şehirlerde de bu tasarım dilini taklit eden benzer nitelikte tasarımların uygulandığı da görülebilir olmuştur.

Görsel 5. Malatya'da uygulanan sokak yönlendirme levhası. (<http-5>)

İstanbul'un yönlendirme ve işaretleme sistemlerine benzer tasarımları hayata geçiren şehirlerden bir tanesi Malatya'dır (Görsel 5). Malatya Büyükşehir Belediyesi, İstanbul ile benzeşme durumunun kalkması ve tasarımın Malatya ile özdeşleşmesi için, tasarımda renk değiştirme ve tasarıma kent arması ekleme gibi kimi değişikliklere gitmiştir. Ancak yine de bu çabalar, Burak'ın da aktardığı gibi "bu kentlerin, kimliğinin o şehirde eğreti durduğunu kabul edip onu örtbas etme çabasına" (2018) dönüşmekten öteye gidememektedir. İstanbul kenti için tasarlanan, ilk olarak İstanbul kentinde uygulanan ve İstanbul kentinin kimlik ve bellek ögesine dönüşerek bu kentle özdeşleşen görsel iletişim öğeleri, başka kentlere uyarlandıklarında tam anlamıyla başarılı olamamaktadırlar. Bu yüzden ki işaretleme ve yönlendirme tasarımları kentlerde yalnızca görsel iletişim noktasında değil, kentin imgesel bir parçası olabilmeleri vasıtasıyla kentsel belleğin oluşması noktasında da önem taşımaktadırlar. Aynı zamanda mekanda uygulanacak her türlü bilgilendirme ve yönlendirme tasarımı ögesinin de, o kentin tarihi ve kültürü gibi özellikleri bağlamında tasarlanması ve uygulanması, bu tasarımlardan işlevsel ve belleksel açıdan daha başarılı sonuçlar elde edilebilmesini sağlayacaktır.

Yönlendirme ve işaretleme tasarımları gibi, yer imleri de, görsel bilgi alışverişini mümkün kılan görsel iletişim öğeleri olarak kent mekanında önemli bir yere sahiptirler. Birer bilgilendirme tasarımı ögesi olarak da kabul edilen yer imleri (placemaking), zaman zaman mimari öge olarak ele alınabilmektedir.

Ancak yer imleri, yapılmış olduğu çevrede kişilerle iletişim kurmaya ve bilgilendirmeye yarayan ve özellikleri ile mimari yapılardan ayrılan işaretleme elemanları olarak (Koyun, 2015, s. 25) kent mekanında var olurlar. Bu nedenle yer imlerini; bulunduğu yer ile "imlediği" nokta arasında görsel kod inşa eden (Güler, 2015, s. 137), yani bulunduğu yerin kolaylıkla tanımlanabilmesini sağlayan görsel tasarım unsurları olarak tanımlamak mümkündür. Kentlerin belirleyici bellek öğeleri olarak da kabul edebileceğimiz yer imleri, bulunduğu noktayı tanımlayabilme özelliğinin yanında, o noktaya bir kimlik sağlayabilen kentsel unsurlar olarak mekandaki görsel iletişimi düzenleyen önemli elemanlardan biri haline gelmiştir.

Kentlerde yerler için birer gösterge unsuru olarak kullanılan yer imlerinin farklı uygulama biçimleri bulunmaktadır. Yer imleri yalnızca yazıdan ve/veya rakam/lar/dan oluşabileceği gibi, 2 veya 3 boyutlu bir yüzey üzerinde yazı ve/veya görsel olarak da kent mekanında var olabilmektedirler. Konumlandırıldıkları noktaya göre yer imleri küçük bir alandan, bir meydana, bir cadde boyundan veya kentin büyük bir kısmından görülebilmektedirler.

Görsel 6. Hollywood yer imi. (http-6)

Görsel 6'da yer alan yer imi, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan ve sinema endüstrisi merkezi olarak da bilinen Hollywood'a ait yer imidir. Orijinali Hollywoodland olarak yazılan ve bir emlak şirketinin reklamı olan yazı, daha sonraları kısalarak günümüzdeki haline dönüşmüş ve günümüzde en çok bilinen yer imlerinden biri haline gelmiştir (Güler, 2009, s. 53). Söz konusu örnekte görülen, bir yer imi tasarımının kent mekanını tanımlama, onunla özdeşleşme, onu sembolize eden bir imge; dolayısıyla o kentin belleğine ait temel bir yapıtaşı haline dönüşme durumunun, pek çok kentin yer imi tasarımı yapma ve kent mekanında konumlandırma girişiminde bulunmasındaki temel gerekçeleri oluşturduğu söylenebilir. Bugün dünyada ve ülkemizdeki pek çok kentte, buna benzer yer imleri bulunmakta ve kentlerin en önemli yerlerine yerleştirilmektedir.

Görsel 7'deki örnek, Adana kentinin odak noktalarından biri sayılabilecek Atatürk Parkı'nda bulunan yer imini göstermektedir. Son yıllarda ülkemizin pek çok kentinde görmeye başladığımız yer imleri gibi Adana da bir yer imi tasarımını kentin çeşitli yerlerinde uygulamıştır. Adana kenti için tasarlanan yer iminde de harflerden biri (ortadaki A harfi) kalp sembolüyle değiştirilmiştir. Parkın meydan kısmına yerleştirilen im, kent sakinlerinin ve turistlerin rahatça fotoğraf çekilebileceği bir konumda bulunmaktadır. Ancak "Hollywood" örneği ile karşılaştırıldığında, Adana yer imi, daha dar bir alandan görülebilecek bir konumdadır. Duymuş, Altunkasa ve Ünal'ın (2018) Adana ilinde yaptığı yaptığı araştırmaya göre, araştırma katılımcıların yüzde 63'üne göre kentin odak noktası olarak görülen Atatürk Parkı; aynı araştırmada katılımcıların yüzde 93,4 ile en fazla odak noktası olarak nitelendirdiği

İstasyon Meydanı'na göre daha az kentsel odak niteliği taşımaktadır. Adana kenti için yapılmış olan yer iminin; tasarım açısından özgünlükten uzak ve konum itibari ile yeniden değerlendirilebilecek bir kent imi olmasının, bu imin güçlü bir kentsel imgeye dönüşmesini zorlaştırdığını söylemek mümkündür. Kent belleklerinin çoğunun kentin fiziksel yapısının etrafında saklı olduğu düşünüldüğünde (Öymen Özak, 2008, s. 42), tasarım açısından problemlili olan kentsel bir öge, kentin belleklerdeki imgesini de olumsuz etkileyecektir.

Görsel 7. Adana yer imi. (http-7)

Kentin görsel iletişim ihtiyaçlarını gidermek ve kente bir kimlik kazandırmak amacıyla tasarlanmış olan bilgilendirme tasarımları ve yer imleri gibi görsel iletişim öğelerinin yanında; kentte hizmet veren iş yerlerinin yerini belli etmek ve kurumsal yüzünü temsil etmek amacıyla kent mekanlarında yerleştirilmiş olan tabelalar da, kentsel imge öğeleri olarak kentin belleğine dahil olabilen görsel iletişim unsurlarına dönüşebilmektedir. Ticari tanıtım tabelaları olarak adlandırılan bu tasarım unsurları, "kamuya açık alanlarda bulunan ticari işletmelerin nitelikleri, logoları, ürünleri, kampanyaları ve duyuruları gibi konularda müşterileri bilgilendiren tabelalardır" (Yılmaz, Yazıcıoğlu ve Şavklı, 2012, s. 18). İşletmelerin yüzü olarak da nitelendirilebileceğimiz tanıtım tabelaları, özellikle kent mekanındaki bulvar, cadde, meydan gibi kabalalık lokasyon ve güzergahlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Konumları, renkleri, tasarımlarıyla ticari tabelalar, kent mekanı içerisinde işletmelerle kent sakinleri arasında görsel iletişimin gerçekleştirildiği, bu yüzden kent için görsel bir tasarım unsuru olan bir yapı olma özelliği de taşımaktadır. Bu yüzden ticari tabelalar, bireyler için olduğu kadar kent mekanı için de bir tasarım problemi olarak ele alınmaktadır. Zira ticari tabelaların kent mekanındaki uygunsuz kullanımı; kentteki görsel iletişimin zarar görmesine sebep olmakta, daha da önemlisi görüntü kirliliği yaratarak kentin imgesel bütünlüğünü de zedeleyebilmektedir.

Görsel 8. Adana Turgut Özal Bulvarı'nda yer alan dükkanların tabelaları. (http-8)

Görsel 8'de, Adana ilinin Çukurova ilçesinde bulunan Turgut Özal Bulvarı üzerindeki işyerleri ve tabelaları görülmektedir. Turgut Özal Bulvarı; üzerinde pek çok işyeri, lokanta, cafe, bar ve eğlence mekanının bulunduğu işlek bir bulvardır. Bulvardaki dükkanların gerek bina cephelerinde, gerekse kaldırımlarda bulunan tabelaları ise kent mekanı üzerinde büyük bir görüntü kirliliğine sebep olmaktadır. Mekan tabelaları arasında tasarım açısından herhangi ortak bir dil birliği bulunmadığından, bu kirlilik, açılan her dükkanla birlikte giderek artmakta, Adana ilinin kentsel imgesini zedelemektedir.

Kimi zaman yerel yönetimler, bu görüntü kirliliğinin önüne geçmek adına çeşitli tasarım standartlarını şehrin belirli bölgelerindeki işletmeler için zorunlu hale getirmekte ve bölgesel de olsa tabelaların kentte görüntü kirliliği oluşturmasını engellemeye çalışmaktadırlar.

Görsel 9. Restorasyondan sonra Adana Ali Münif Yeğenağa Caddesi. (http-9)

Adana ilinin Seyhan ilçesinde bulunan Ali Münif Yeğenağa Caddesi, Adana'nın tarihi kent merkezindeki önemli bir ticaret lokasyonudur. Bu cadde üzerinde tarihi dükkanlar ve kentin simge yapılarından Büyük Saat bulunmaktadır. Caddede yapılan cephe sağıklaştırma projesinin ardından, mekandaki işyerlerinin tabelalarına tek tip tabela zorunluluğu getirilmiştir. Böylelikle cadde üzerindeki görüntü kirliliğinin en aza indirilmesi amaçlanmıştır. Çubukçu, Özcan ve Özkan'ın yaptığı araştırmaya göre, tek renk tabelaların olduğu sokaklar çok renkli tabelaların olduğu sokaklara göre daha uyumlu, karmaşadan uzak, daha beğenilen ve alışveriş için daha sık tercih edilen mekanlar olmaktadır (2014, s. 289). Bu sokaklar görsel kirliliğin olmadığı, görsel iletişim noktasında karmaşık ve başarısız tasarımların görülmediği mekanlar olarak kentin görüntüsünü olumlu etkileyen sokaklar olmaktadır. Bu ve bunun gibi sağıklaştırma çalışmasının yürütüldüğü pek çok örnekte, yerel yönetimler ticari levhalara boyut, yazıtipi, renk ve malzeme hususlarında belirli standartlar getirmekte ve kentlerin sokaklarındaki görüntü kirliliğini en aza indirme konusunda adımlar atmaktadır. Alınan önlemler neticesinde kent mekanındaki görsel kirlilik azalmakta, kentin görsel yapısı daha sağlıklı bir hale gelmekte ve bu sokakların imgesi de kentsel bellekte daha imgelenebilir⁴ bir hale dönüşmektedir.

⁴ İmgelenebilirlik, "herhangi bir gözlemcide güçlü bir imge yaratma olasılığı taşıyan fiziksel objenin niteliği" (Lynch, 2016, s. 10) anlamına gelmektedir.

SONUÇ:

"Kent, çok çeşitli sınıf ve karakterlere sahip milyonlarca insan tarafından algılanabilen ve hatta zevk alınan bir nesne olmanın ötesinde, yapısını kendilerince sebeplere göre sürekli geliştiren pek çok yaratıcının da ürünüdür" (Lynch, 2016, s. 2). Kent mekanında yer alan ve bir tasarım ürünü olan bütün yapılar, kent mekanı dolayısıyla kentin hafızasına da eklenir. Kentlinin çeşitli ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmış olan mimari yapılar, kent mobilyaları, ulaşım araçlarının yanında; mekanda yer ve yön bulmak, bilgi edinmek gibi görsel iletişim ihtiyaçlarına cevap veren bilgilendirme ve yönlendirme tasarımları, yer imleri ve tabelalar gibi pek çok unsur da, kentin birer parçasına dönüşebildiği gibi kent imgesinin de bir unsuru olabilmektedir. Mekandaki çeşitli ihtiyaçlara cevap vermesi için tasarlanan ve uygulanan her türlü görsel iletişim ögesi, mekandaki kalıcılığı doğrultusunda mekanın önemli bir parçası haline dönüşebilmektedir.

Görsel iletişim öğeleri, kent mekanıyla iletişim kurmamızı sağlayan araçlar olduğundan, mekanda sık sık görmekte olduğumuz kentsel bir tasarım ögesidir. Bu görsel iletişim öğeleri mekandaki hareketlerimizi yönlendirir, mekan hakkında bilgi edinmemizi sağlar, dolayısıyla bir bütün olarak algıladığımız kentsel mekanın önemli birer parçasıdır. Bu öğelerin formu, rengi, malzemesi, tipografisi ve konumları noktasında tasarımcıların ve kentsel iradenin yapacağı tercihler ve getireceği çeşitli kısıtlamalar ile önlemler, kentteki görsel iletişimin daha da güçlenmesine sebep olacağı gibi, bu unsurların zamanla kentsel imgenin önemli birer parçası haline gelebilmesini de sağlayacaktır. Kent mekanında bulunan yönlendirme ve bilgilendirme grafikleri, yer imleri ve ticari tabelalar gibi görsel iletişim öğelerinin belirli standartlar olmaksızın tasarlanması ve uygulanması bireyin kent mekanıyla kuracağı iletişimi zedeleyeceği gibi, kentte görsel bir görüntü kirliliğinin oluşmasına da sebep olacaktır. Bunun yanında oluşması muhtemel görsel kirlilik, kentin imgelenebilirliğini de zedeleyerek kentsel bellek üzerinde olumsuz bir etki de bırakacaktır.

Aktarılanlar ışığında kentsel mekandaki görsel iletişim öğelerinin mekanla ve kentin dokusuyla uyumlu olmasının, bu öğelerin birbiriyle ortak bir tasarım diline sahip olmasının ve doğru yerlerde konumlandırılmış olmasının; bireyin mekanla sağlıklı bir iletişim kurması ve kent belleğinin bu durumdan olumsuz etkilenmemesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Kent mekanında yer edinen her öge gibi görsel iletişim öğeleri de, mekanı tanımlayan, geçmişin izlerini taşıyabilen, kentin önemli bir imge unsuru olarak kentsel bellekte yer edilebilmesi mümkün olan tasarım ürünleridir. Kentte konumlandırılacak bütün görsel iletişim öğelerinin ortak bir bilinç doğrultusunda tasarlanması ve uygulanmasının, mekanın algılanabilirliği, imgelenebilirliği ve bu öğelerin bellek ögesine dönüşebilme potansiyeli taşımaları açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

[EN] There is no conflict of interest between the authors or any third party individuals or institutions.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Teşekkür: Teşekkürümüz yoktur.

KAYNAKÇA:

- Acar Ata, İ. ve Başar, M.E., (2021). Mimari Miras Yapılarına Önerilen Yeni İşlevlerin Kullanıcı Katılımlı Seçim Sonuçlarının Bellek Aktarımı Bağlamında Değerlendirilmesi: Uluğaç Rum Okulu Örneği. *Humanities Sciences*, 16(2):89-106.
- Aktin, S. (2017). Kent ve bellek: Antalya pamuklu dokuma fabrikası örneği. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Aksu, Ö.V. (2012). Kent mobilyaları tasarımında özgün yaklaşımlar [Elektronik versiyon]. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2 (6), 373-386.
- Al, M. (2011), Kentte Bellek Yıkımı ve Kimlik İnşası–Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı Bağlamında Bir İnceleme, *idealkent*, 2(4), 22-36.
- Aslanoğlu, R. A. (2000). Kent, Kimlik ve Küreselleşme (2. Baskı), Asa.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 1-9.
- Bowen, Glenn A., 2009, 'Document Analysis as a Qualitative Research Method', *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.
- Burak, A. (2018, Ekim 14). Kent, kimlik, mobilya: İstanbul'un sokak tabelaları. <https://medium.com/aburakbal/kent-kimlik-mobilya-i-CC%87stanbulun-sokak-tabelalar%C4%B1-2382b7cc61ab> (Erişim: 04.02.2020).
- Cihangiroğlu, M.S. (2019). Bellek mekanlarının değer algısı ve değişimi üzerine bir inceleme: Ankara tren garı [Yayınlanmış sanatta yeterlik tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Çağlar, S. (2018). Kamusal yapıların toplumsal bellekteki yeri: Konya kent merkezi örneği (Alaeddin Mevlana aksı) [Yayınlanmış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çubukçu, E., Özcan, N.S., Özkan, A. (2014). Ticari alanlarda sokak levhasına yönelik düzenlemeler ve sokak işgallerinin mekânsal estetik yargı üzerindeki etkileri: sanal mekânlarda deneysel bir çalışma [Elektronik versiyon]. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 30(4), 285-295.
- Duymuş, H., Ünal Çilek, M., Altunkasa, M.F. (2018). Çukurova Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğrencilerinin bakış açısı ile Adana'nın kent imgeleri [Elektronik versiyon]. *ISUEP2018 Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu* içinde (s. 196-204). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gamal Abdelmonem, M. & Selim, G. (2012). Architecture, memory and historical continuity in Old Cairo. *The Journal of Architecture*, 17:2, 163-189.
- Güler, T. (2009). Bilgilendirme tasarımının uygulama alanları. *Grafik Tasarım*, 28, 48-53.
- Güler, T. (2015). Büyük mekanların yönlendirme ve işaretleme tasarımında yer alan imlerin kullanıcı hareketlerine katkıları [Elektronik versiyon]. *Sanat Dergisi*, 28, 130-147.
- Halbwachs, M. (2018), Kolektif bellek (Çev: Zuhul Karagöz), Pinhan.

- Horn, R.E. (2009) Bilgilendirme tasarımı: yeni bir mesleğin doğuşu. *Grafik Tasarım*, 28, 30-39.
- Keskin, N. (2014), Kentlerde yeni bellek mekanları: kent müzeleri [Elektronik versiyon], *folklor/edebiyat*, 20 (79), 25-39.
- Koyun, T. (2015). Toplu taşıma alanında çevre grafiklerinin incelenmesi Lizbon İstanbul karşılaştırması [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lynch, K. (2016). Kent imgesi (Çev: İrem Başaran) (8. Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Oral, G. (2009). Bilgi güçtür. *Grafik Tasarım*, 28, s. 46-47.
- Öymen Özak, N. (2008), Bellek ve mimarlık ilişkisi kalıcı bellekte mekansal öğeler [Yayımlanmış doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Parlak, H. (2014). Temel grafik tasarım bilgisi (3. Basım). İzmir:Ege Üniversitesi Basımevi.
- Soğukkuyu, B., Tunç, A. Z. (2013). Kent kültürüne ve toplumsal yapıya bağlı olarak kentte tipografinin kullanımı (İzmir ve Milano örneği). Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi ART-E, 12, 153-172.
- Topal, A.K. (2004). Kavramsal olarak kent nedir ve Türkiye'de kent neresidir? [Elektronik versiyon] *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 276-294.
- Ünlü, T.S. (2017), Kent kimliğinin oluşumunda kentsel bellek ve kentsel mekan ilişkisi: Mersin örneği [Elektronik versiyon], *Planlama*, 27 (1), 75 - 93.
- Weeks, J. R. (2010). Defining urban areas. T. Rashed ve C. Jürgens (Eds.), *Remote sensing of urban and suburban areas* (s. 33-46). Springer.
- Yılmaz, T., Yazıcıoğlu, I., Şavklı, F. (2012). Ticari tanıtım levhalarının alışveriş tercihleri ve cadde peyzajı algısı üzerine etkileri: Antalya Güllük Caddesi örneği [Elektronik versiyon]. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2 (4), 15-25.
- http-1:<https://modadekorum.com/wp-content/uploads/2015/10/Ankara-resimleri-modadekorum-6.jpg>. Erişim tarihi: 02.02.2020
- http-2:
https://www.artfulliving.com.tr//image_data/content/181603ff527ddd4aeb27cb534983a1e4.jpg. Erişim tarihi: 18.02.2020
- http-3:<https://i2.milimaj.com/i/milliyet/75/1200x675/5dc1e6cc55428216589d3133.jpg>. Erişim tarihi: 10.02.2020
- http-4:https://miro.medium.com/max/2962/1*PyzY0J2ZLHFWFQFRiO6jFA.png. Erişim tarihi: 04.02.2020
- http-5: <http://www.epidevisis.com/cadde-sokak-yonlendirme-tabelalari-14>. Erişim tarihi: 04.02.2020
- http-6: <https://www.blogteb.com/wp-content/uploads/2019/02/star.jpg>. Erişim tarihi: 06.02.2020
- http-7: https://fastly.4sqi.net/img/general/558x200/62159564_ENyfEKNssK88v-w3lWaFlwEAOkOMaCn2Vhe0Df7KGJ4.jpg. Erişim tarihi: 28.04.2023

http-8:

https://www.google.com/maps/@37.0453798,35.3080715,3a,39.7y,195.93h,92.06t/data=!3m6!1e1!3m4!1ssE_5jqJUaqxLEWaccpx1zA!2e0!7i13312!8i6656. Erişim tarihi: 12.02.2020

http-9: http://wowturkey.com/t.php?p=/tr707/murattekin_IMG_4074.jpg. Erişim tarihi: 12.02.2020

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The purpose of the study is to emphasize the importance and place of visual communication productions among the urban memory elements. By this, the main problem of the study is to understand and explain the importance of visual communication products in urban areas not only for their guidance function but also for its role as an urban memory element.

Research Questions:

How did visual communication products become one of the most important elements of the urban area, not only for directly affecting the individuals' movement in the city, but also have the potential to become a part of the urban memory? Which visual communication design elements in the urban space can also be considered as an element that is a part of the urban memory?

Literature Review:

The literature section of the research includes discussions on the concept of urban memory and the elements that make up this memory type. At first; architectural elements, urban furniture, and public vehicles are mentioned as the elements of the urban memory. Then, visual communication elements are defined as the fourth element that constitutes the urban memory. Lastly, it is explained what these visual communication design elements are and how these elements affect the memory of the city in terms of their designs and locations.

Methodology:

In this study, research has been carried out on how visual communication elements can be evaluated as an element of urban memory. Therefore, this research is qualitative research based on the explanatory case study approach. In the research, document analysis was carried out to discuss the subject and to create a conceptual framework. In this direction, electronic and printed books, articles, theses, and journals were scanned and examined.

Results and Conclusions:

Visual communication elements that are seen in the urban space vary as they address different needs. Different kinds of visual communication elements, which show the current location of the individuals, provide directions desire to go, give information about the place and promote the locations or places, have great importance for the continuity of urban life. Since these elements are the elements that are constantly experienced in the urban space and may have continuity, they can also turn into images that have special importance for the city and its inhabitants over time.

At the beginning of the visual communication elements that we encounter most frequently in the urban space, orientation designs, which are an element of information design, can be counted. Urban residents can know how to reach the place they want to go thanks to the routing designs, and the point where they are at that moment with the marking designs. Like routing and marking designs, bookmarks have an important place in urban space as visual communication elements that enable visual information exchange. Bookmarks, which we can accept as the defining memory elements of cities, have become one of the important elements that regulate visual communication in the space as urban elements that can provide an identity to that point, as well as their ability

to define the point where they are located. In addition to visual communication elements such as information designs and bookmarks; Commercial signboards, which are used to indicate the location of the workplaces serving in the city and to represent the corporate face, can also turn into visual communication elements that can be included in the memory of the city as urban image elements. These designs, which have the potential to become an element of the urban image, cause visual pollution in the urban space when they are designed inappropriately.

Since visual communication elements are the tools that enable us to communicate with the urban space, it is an urban design element that is much needed and frequently seen in the urban space. These visual communication elements direct our movements in the space, and enable us to obtain information about the space, so they are an important part of the urban space we perceive as a whole. The choices made by the designers and the urban officials in terms of the form, color, material, fonts, and locations of these elements will not only strengthen the visual communication in the city, but also these elements can become a memorable and important part of the urban image over time. It is of great importance that the visual communication elements in the urban space are in harmony with the urban space and the texture of the city, have a common design language with each other and are positioned in the right places, as these elements also have a place in the urban memory as an image element.